

MEĐUNARODNA KONVENCIJA O UKIDANJU SVIH OBLIKA RASNE DISKRIMINACIJE (1965)¹

(izvodi)

Države ugovornice ove konvencije, *smatrajući* da se Povelja Ujedinjenih nacija zasniva na principima dostojanstva i jednakosti svih ljudi i da su se sve države članice obavezale da rade, zajedno i posebno, u saradnji s Organizacijom, radi postizanja jednog od ciljeva Ujedinjenih nacija, to jest, da razvijaju i podstiču opšte i stvarno poštovanje prava čoveka i osnovnih sloboda za sve, bez obzira na rasu, pol, jezik ili veru; *smatrajući* da Opšta deklaracija o pravima čoveka proklamuje da se svi ljudi rađaju slobodni i jednaki po dostojanstvu i pravima i da se svako može koristiti svim pravima i svim slobodama navedenim u njoj, bez ikakve razlike, naročito s obzirom na rasu, boju ili nacionalno poreklo; *smatrajući* da su svi ljudi jednaki pred zakonom i da imaju pravo na podjednaku zakonsku zaštitu od svake diskriminacije i svakog podsticanja na diskriminaciju; *smatrajući* da su Ujedinjene nacije osudile kolonijalizam i svako vršenje segregacije i diskriminacije koje ga prate, u bilo kom obliku i na bilo kom mestu da postoje, i da je Deklaracija o davanju nezavisnosti kolonijalnim zemljama i narodima od 14. decembra 1960. godine (Rezolucija Generalne Skupštine 1514 /XVI/) potvrdila i svečano proklamovala potrebu brzog i bezuslovnog okončanja; *smatrajući* da Deklaracija Ujedinjenih nacija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije od 20. novembra 1963. godine (Rezolucija Generalne skupštine 1904 /XVIII/) svečano potvrđuje potrebu brzog ukidanja svih oblika i svih pojava rasne diskriminacije u svim delovima sveta i osiguranja razumevanja i poštovanja dostojanstva ljudske ličnosti; *uverene* da je svaka doktrina o superiornosti zasnovanoj na razlici između rasa naučno lažna, za osudu sa moralne tačke gledišta i socijalno nepravedna i opasna i da ništa ne bi moglo opravdati, ma gde to bilo, rasnu diskriminaciju, ni teoretski ni praktično; *ponovo potvrđujući* da diskriminacija među ljudima po osnovu rase, boje ili etničkog porekla predstavlja smetnju prijateljskim i miroljubivim odnosima među narodima i da može narušiti mir i sigurnost među narodima, kao i skladnu koegzistenciju građana iste države; *uverene* da je postojanje rasnih prepreka nesaglasno s idealima svakog ljudskog društva; zabrinute pojavama rasne diskriminacije koje još postoje u nekim krajevima sveta, kao i politikom vlada koje se zasnivaju na rasnoj superiornosti ili mržnji, kao što su politika aparthejda, segregacije ili odvajanja; *odlučne* da preduzmu sve potrebne mere radi brzog ukidanja svih oblika i svih pojava rasne diskriminacije i da spreče i da se bore protiv rasističkih doktrina i prakse kako bi pomogle razumevanje među rasama i izgradile međunarodnu zajednicu oslobođenu svih oblika rasne segregacije i diskriminacije; *imajući* u vidu Konvenciju o diskriminaciji u oblasti zapošljavanja i zanimanja koju je Međunarodna organizacija rada usvojila 1958. godine i Konvenciju o borbi protiv diskriminacije u oblasti prosvete koju je usvojila Organizacija Ujedinjenih nacija za prosvetu, nauku i kulturu 1960. godine; *u želji* da sprovedu u život principe navedene u Deklaraciji Ujedinjenih nacija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i da obezbede što je moguće brže usvajanje praktičnih mera u tom cilju, *sporazumele* su se o sledećem:

DEO PRVI

Član 1.

1. U ovoj konvenciji izraz „rasna diskriminacija“ odnosi se na svako razlikovanje, isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva koje se zasniva na rasi, boji, precima, nacionalnom ili etničkom poreklu i koje ima za cilj ili za rezultat da naruši ili da ugrozi priznavanje, uživanje ili vršenje, pod jednakim uslovima, ljudskih prava i osnovnih sloboda u političkoj, privrednoj, socijalnoj, kulturnoj ili bilo kojoj drugoj oblasti javnog života.

¹ Usvojena i spremna za potpisivanje i ratifikaciju od strane Generalne skupštine Rezolucijom 2106 A (XX) od 21. decembra 1965. godine. Konvencija je stupila na snagu 4. januara 1969. godine u skladu sa članom 19 (*Službeni list FNRJ – Međunarodni ugovori*, br. 6/1967).

2. Ova Konvencija ne primenjuje se na razlikovanja, isključivanja, ograničavanja ili davanja prvenstva koje sprovodi država ugovornica Konvencije prema tome radi li se o njenim državljanima ili o nedržavljanima.
3. Nijedna odredba ove konvencije ne može se tumačiti tako da na bilo koji način narušava zakonske odredbe država ugovornica Konvencije u pogledu državljanstva ili prijema u državljanstvo, pod uslovom da ove odredbe ne prave razlike u odnosu na neku posebnu narodnost.
4. Posebne mere, donesene jedino u svrhu da se osigura odgovarajući napredak određenih rasnih ili etničkih grupa ili osoba kojima je neophodna zaštita koje mogu da budu potrebne radi garantovanja, uživanja i ostvarivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda pod jednakim uslovima, ne smatraju se kao mere rasne diskriminacije, pod uslovom da nemaju za rezultat održanje različitih prava za razne rasne grupe i da se ne održavaju na snazi kad se postignu ciljevi radi kojih su ove mere bile preduzete.

Član 2.

1. Države ugovornice osuđuju rasnu diskriminaciju i obavezuju se da svim odgovarajućim sredstvima i bez odlaganja sprovedu politiku koja teži da ukine svaki oblik rasne diskriminacije i da pomažu razumevanje između svih rasa i u tom cilju;
  - (a) svaka država ugovornica obavezuje se da ne počini bilo kakvo delo rasne diskriminacije ili ne vrši rasnu diskriminaciju protiv lica, grupa lica ili ustanova, kao i da postupa tako da se sve javne vlasti i javne nacionalne i lokalne ustanove pridržavaju ove obaveze;
  - (b) svaka država ugovornica obavezuje se da ne podstiče, brani ili podržava rasnu diskriminaciju koju sprovodi bilo koje lice ili organizacija;
  - (c) svaka država ugovornica treba da preduzme efikasne mere radi ponovnog razmatranja nacionalne i lokalne vladine politike i izmene, ukidanja ili poništenja svakog zakona i svakog propisa koji ima za cilj da zavede rasnu diskriminaciju ili da je ustali tamo gde ona postoji;
  - (d) svaka država ugovornica treba da svim odgovarajućim sredstvima, uključujući, ukoliko to okolnosti zahtevaju, i zakonske mere, zabrani rasnu diskriminaciju koju sprovode lica, grupe ili organizacije, kao i da je okonča;
  - (e) svaka država ugovornica obavezuje se da pomaže, gde je to moguće, višerasne integracionističke organizacije i pokrete i druga sredstva radi ukidanja prepreka između rasa, kao i da se bori protiv svega što teži da ojača rasnu poddelu.
2. Države članice će preduzeti, ako okolnosti to zahtevaju, u socijalnoj, ekonomskoj, kulturnoj i ostalim oblastima, posebne i konkretne mere za odgovarajuće obezbeđivanje razvoja ili zaštite izvesnih rasnih grupa i pojedinaca koji pripadaju ovim grupama radi garantovanja, pod uslovima jednakosti, punog ostvarenja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ove mere ne mogu ni u kom slučaju imati za rezultat održanje nejednakih ili različitih prava za razne rasne grupe, kad se postignu ciljevi zbog kojih su ove mere bile preduzete.

Član 3.

Države ugovornice osuđuju posebno rasnu segregaciju i aparthejd i obavezuju se da na teritorijama pod svojom jurisdikcijom sprečavaju, zabranjuju i ukidaju svaku praksu ove prirode.

Član 4.

Države ugovornice osuđuju svaku propagandu i sve organizacije koje su vođene idejama ili teorijama zasnovanim na superiornosti neke rase ili grupe lica određene boje ili određenog etničkog porekla ili koje žele da opravdaju ili podrže ma koji oblik rasne mržnje ili diskriminacije; one se obavezuju da bez odlaganja usvoje pozitivne mere koje imaju za cilj da ukinu svako podsticanje na takvu diskriminaciju, ili na svako delo diskriminacije, i u tom cilju, vodeći računa o načelima navedenim u Opštoj deklaraciji o ljudskim pravima i o pravima koja su izričito navedena u članu 5. ove konvencije, one se naročito obavezuju:

- (a) da utvrde kao krivično delo svako širenje ideja zasnovanih na superiornosti ili rasnoj mržnji, svako podsticanje na rasnu diskriminaciju, kao i sva dela nasilja, ili izazivanje na takva nasilja, uperena protiv svih rasa ili svake grupe lica druge boje ili drugog etničkog porekla, kao i pružanje pomoći rasističkim aktivnostima, podrazumevajući tu i njihovo finansiranje;
- (b) da proglaše za nezakonite i da zabrane organizacije i aktivnosti organizovane propagande i svaku drugu vrstu propagandne aktivnosti koji podstiču na rasnu diskriminaciju i koji je pomažu, kao i da proglaše da je učešće u ovim

organizacijama ili u njihovim aktivnostima zakonom kažnjivo delo;
(c) da ne dozvole javnim vlastima niti javnim nacionalnim ili lokalnim ustanovama da podstiču na rasnu diskriminaciju ili da je pomažu.

Član 5.

U skladu s osnovnim obavezama navedenim u članu 2. ove konvencije, države ugovornice se obavezuju da zabrane i da ukinu rasnu diskriminaciju u svim njenim oblicima i da garantuju pravo svakome na jednakost pred zakonom bez razlike na rasu, boju ili nacionalno ili etničko poreklo, naročito u pogledu uživanja sledećih prava:

- (a) prava na jednak postupak pred sudovima i svakim drugim sudskim organom;
- (b) prava na bezbednost lica i zaštitu države od nasilja i zlostavljanja bilo od strane vladinih službenika, bilo od svakog lica, grupe ili ustanove;
- (c) političkih prava, naročito prava učešća na izborima, prava glasa i kandidature prema sistemu opšteg i jednakog prava glasa, prava učestvovanja u vladi kao i u upravljanju javnim poslovima, na svim nivoima, i prava pristupa, pod jednakim uslovima, javnim funkcijama;
- (d) ostalih građanskih prava, naročito:
  - (i) prava da se slobodno kreću i izaberu svoje boravište u državi,
  - (ii) prava da napuste svaku zemlju, podrazumevajući svoju, i prava povratka u svoju zemlju,
  - (iii) prava na državljanstvo,
  - (iv) prava na sklapanje braka i izbora supružnika,
  - (v) prava svakog lica na svojinu, kao pojedinca ili u zajednici,
  - (vi) prava na nasleđivanje,
  - (vii) prava na slobodu misli, savesti i vere,
  - (viii) prava na slobodu mišljenja i izražavanja,
  - (ix) prava na slobodu mirnog zбора i udruživanja;
- (e) ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, naročito:
  - (i) prava na rad, na slobodan izbor rada, na pravične i zadovoljavajuće uslove rada, na zaštitu u slučaju nezaposlenosti, na jednaku zaradu za jednak rad, na pravičnu i zadovoljavajuću nagradu,
  - (ii) prava na osnivanje sindikata i učlanjivanje u njih,
  - (iii) prava na staž,
  - (iv) prava na zdravlje, lekarsku pomoć, socijalno osiguranje i korišćenje socijalnih službi,
  - (v) prava na obrazovanje i stručno osposobljavanje,
  - (vi) prava učešća, pod jednakim uslovima, u kulturnim aktivnostima;
- (f) prava pristupa na sva mesta i službe namenjene javnoj upotrebi kao što su prevoz, hoteli, restorani, kafane, priredbe i parkovi.

Član 6.

Države ugovornice obezbediće svakom licu pod svojom jurisdikcijom stvarnu zaštitu i pravo na žalbu pred nacionalnim sudovima i ostalim nadležnim državnim organima protiv svih dela rasne diskriminacije koja bi, suprotno ovoj konvenciji, povredila njegova ljudska prava i osnovne slobode, kao i pravo da od ovih sudova traži zadovoljenje ili pravednu i odgovarajuću naknadu za svaku štetu koju bi mogla da mu nanese takva diskriminacija.

Član 7.

Države ugovornice obavezuju se da preduzmu hitne i efikasne mere, naročito u oblasti nastave, vaspitanja, kulture i informacija radi borbe protiv predrasuda koje vode rasnoj diskriminaciji i u svrhu potpomaganja razumevanja, tolerancije i prijateljstva među narodima, rasnim ili etničkim grupama, kao i unapređenja ciljeva i načela Povelje Ujedinjenih nacija, Opšte deklaracije o ljudskim pravima, Deklaracije Ujedinjenih nacija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i ove konvencije.

DEO DRUGI

Član 8.

1. Ustanovljava se Komitet za ukidanje rasne diskriminacije (u daljem tekstu: Komitet), sastavljen od osamnaest stručnjaka poznatih po svojim visokim moralnim kvalitetama i svojoj nepristranosti, koje među svojim državljanima biraju države ugovornice, a koji zasedaju u ličnom svojstvu, s tim što se vodi računa o pravednoj geografskoj podeli i zastupljenosti raznih oblika civilizacije, kao i glavnih pravnih sistema.
2. Članovi Komiteta biraju se tajnim glasanjem, prema listi kandidata koje odrede države ugovornice. Svaka država ugovornica može da odredi kandidata koji je njen državljanin.
3. Prvi izbor održaće se šest meseci posle stupanja na snagu ove konvencije. Najmanje tri meseca pre svakog izbora, generalni sekretar Organizacije ujedinjenih nacija dostavlja pismo državama ugovornicama pozivajući ih da podnesu kandidature u roku od dva meseca. Generalni sekretar sastavlja spisak svih tako određenih kandidata, po abecednom redu, sa naznačenjem država ugovornica koje su ih odredile i dostavlja ga državama ugovornicama.
4. Članovi Komiteta biraju se na sastanku država ugovornica koji saziva generalni sekretar u sedištu Organizacije ujedinjenih nacija. Na tom sastanku, na kome kvorum čine dve trećine država ugovornica, za članove Komiteta izabrani su oni kandidati koji dobiju najveći broj glasova i apsolutnu većinu predstavnika država ugovornica koji su prisutni i koji glasaju.
5. (a) Članovi Komiteta biraju se na četiri godine. Međutim, mandat devet članova izabраниh na prvom glasanju ističe posle dve godine; odmah posle prvog izbora, predsednik Komiteta izvlači kockom imena ovih devet članova; (b) Radi popune eventualno upražnjenih mesta, država ugovornica čiji je stručnjak prestao da obavlja svoje funkcije člana Komiteta imenuje drugog stručnjaka među svojim državljanima, pod rezervom odobrenja Komiteta.
6. Države ugovornice snose troškove članova Komiteta za period u kome oni obavljaju funkcije u Komitetu.

Član 9.

1. Države članice obavezuju se da, radi razmatranja pred Komitetom, podnesu generalnom sekretaru Organizacije ujedinjenih nacija izveštaj o zakonskim, sudskim, administrativnim ili drugim merama koje donesu, a koje ostvaruju odredbe ove konvencije: (a) u roku od godine dana, računajući od stupanja na snagu Konvencije za svaku zainteresovanu državu u pogledu onoga što se na nju odnosi i (b) zatim, svake dve godine, a osim toga, svaki put kada Komitet to zatraži. Komitet može da zatraži naknadna obaveštenja od država ugovornica.
2. Komitet podnosi svake godine Generalnoj skupštini Organizacije ujedinjenih nacija, preko generalnog sekretara, izveštaj o svom radu i može da daje sugestije i preporuke opšteg karaktera na osnovu razmatranja izveštaja i obaveštenja dobijenih od država ugovornica. Te sugestije i opšte preporuke dostavljaju se Generalnoj skupštini zajedno sa primedbama država ugovornica, ako ih bude.

Član 10.

1. Komitet donosi svoj poslovnik.
2. Komitet bira svoje predsedništvo za period od dve godine.
3. Generalni sekretar Organizacije ujedinjenih nacija obezbediće sekretarijat Komiteta.
4. Sednice Komiteta održavaće se po pravilu u sedištu Organizacije ujedinjenih nacija.

Član 11.

1. Ako jedna od država ugovornica smatra da neka druga država ugovornica ne primenjuje odredbe ove konvencije, ona može da skrene pažnju Komiteta na ovo pitanje. Komitet izveštava o tome zainteresovanu državu ugovornicu. U roku od tri meseca zainteresovana država podnosi Komitetu pismeno objašnjenje ili izjavu kojom objašnjava pitanje i, u datom slučaju, naznačava mere koje bi navedena država mogla da preduzme radi rešenja ove situacije.
2. Ako se u roku od šest meseci, računajući od dana prijema originalnog saopštenja od strane zainteresovane države, ne reši pitanje na zadovoljavajući način za obe države, putem dvostranih pregovora ili putem svakog drugog postupka kojim raspolažu, jedna i druga država imaju pravo da ga ponovo podnesu Komitetu, upućujući jedno saopštenje Komitetu, a drugo zainteresovanoj državi.

3. Komitet rešava predmet koji mu je podnesen, shodno tački 2. ovog člana, samo ako se prethodno uverio da su bila iskorišćena i iscrpna sva raspoloživa pravna sredstva unutrašnjeg prava prema opštepriznatim načelima međunarodnog prava. Ovo pravilo ne primenjuje se ako postupci po žalbama prelaze razumne rokove.
4. Za svako pitanje koje mu je podneto na rešavanje, Komitet može da zatraži od država ugovornica da mu pruže sva potrebna naknadna objašnjenja.
5. Kad Komitet razmatra neko pitanje shodno ovom članu, zainteresovane države članice imaju pravo da odrede predstavnika koji će bez prava glasa učestvovati u radu Komiteta za sve vreme rasprave.

Član 12.

1. (a) Pošto Komitet dobije i podrobno razmotri sva obaveštenja koja smatra potrebnim, predsednik imenuje *Ad hoc* komisiju za izmirenje (u daljem tekstu: Komisija), sastavljenu od pet lica uz potpun i jednoglasan pristanak strana u sporu; Komisija stavlja svoje dobre usluge na raspolaganje zainteresovanim državama, kako bi se postiglo prijateljsko rešenje pitanja zasnovano na poštovanju ove konvencije.
(b) Ako države članice u sporu u roku od tri meseca ne postignu sporazum o potpunom ili delimičnom sastavu Komisije, članovi Komisije koji nisu dobili pristanak država ugovornica, biraju se tajnim glasanjem među članovima Komiteta, dvotrećinskom većinom članova Komiteta.
2. Članovi Komisije zasedaju u ličnom svojstvu. Oni ne moraju biti državljani jedne od država ugovornica u sporu niti države koja nije ugovornica ove konvencije.
3. Komisija bira svog predsednika i donosi svoj poslovnik.
4. Komisija održava svoje redovne sastanke u sedištu Organizacije ujedinjenih nacija ili na bilo kom drugom odgovarajućem mestu koje određuje Komisija.
5. Sekretarijat predviđen u tački 3. člana 10. ove konvencije pruža isto tako svoje usluge Komisiji svaki put kad neki spor između država ugovornica ima za posledicu obrazovanje Komisije.
6. Svi troškovi članova Komisije dele se podjednako između država stranaka u sporu na osnovu predračuna generalnog sekretara Organizacije ujedinjenih nacija.
7. U slučaju potrebe, generalni sekretar je ovlašćen da isplati troškove članovima Komisije pre nego što države stranke u sporu nadoknade troškove shodno tački 6. ovog člana.
8. Obaveštenja koja Komitet dobije i podrobno razmotri stavljaju se na raspolaganje Komisiji, koja može da zatraži od zainteresovanih država da joj dostave svako odgovarajuće naknadno obaveštenje.

Član 13.

1. Pošto razmotri pitanje u svim njegovim vidovima, Komisija priprema i podnosi predsedniku Komiteta izveštaj koji sadrži njene zaključke o svim činjeničnim pitanjima u vezi sa sporom između strana sa preporukama koje smatra celishodnim za rešavanje spora na prijateljski način.
2. Predsednik Komiteta dostavlja izveštaj Komisije svakoj državi stranci u sporu. Ove države obaveštavaju predsednika Komiteta, u roku od tri meseca, da li prihvataju ili ne prihvataju preporuke koje su sadržane u izveštaju Komisije.
3. Po isteku roka predviđenog u tački 2. ovog člana, predsednik Komiteta dostavlja izveštaj Komisije i izjave zainteresovanih ugovornica ostalim državama ugovornicama Konvencije.

Član 14.

1. Svaka država ugovornica može da izjavi u svakom trenutku da priznaje nadležnost Komiteta da prima i razmatra saopštenja lica ili grupa lica pod svojom jurisdikcijom koja se žale da su žrtve povrede od strane te države ugovornice u pogledu bilo kog prava pomenutog u ovoj konvenciji. Komitet neće prihvatiti nijedno saopštenje koje se odnosi na državu ugovornicu koja nije dala ovakvu izjavu.
2. Svaka država ugovornica koja da izjavu shodno tački 1. ovog člana može da osnuje ili odredi organ, u okviru svog nacionalnog pravnog poretka, koji je nadležan da prima i razmatra predstavke lica ili grupa lica pod jurisdikcijom ove države, koji se žale da su žrtve povrede bilo kog prava pomenutog u ovoj konvenciji, a koji su iscrpili ostala raspoloživa lokalna pravna sredstva.
3. Zainteresovana država ugovornica upućuje izjavu, datu shodno tački 1. ovog člana, kao i naziv svakog organa osnovanog ili određenog shodno tački 2. ovog člana generalnom sekretaru Organizacije ujedinjenih nacija, koji

jednu njenu kopiju dostavlja ostalim državama ugovornicama. Izjava može da se povuče svakog trenutka putem saopštenja koje se upućuje generalnom sekretaru, ali ovo povlačenje ne odnosi se na saopštenja koja su već podneta Komitetu.

4. Organ ustanovljen ili određen shodno tački 2. ovog člana treba da vodi registar predstavki, a overene kopije registra deponuju se svake godine kod generalnog sekretara na odgovarajući način, s tim što se sadržina ovih kopija ne objavljuje u javnosti.

5. Ako ne dobije saglasnost organa koji je ustanovljen ili određen shodno tački 2. ovog člana, podnosilac predstavke ima pravo da se, u roku od šest meseci, u ovom cilju obrati Komitetu.

6. (a) Komitet, na poverljiv način, sa svakim saopštenjem upoznaje državu ugovornicu koja je navodno povredila bilo koju odredbu Konvencije, ali identitet lica ili grupa zainteresovanih lica ne može se otkriti bez izričitog odobrenja tog lica ili grupe lica. Komitet ne prima anonimna saopštenja.

(b) Posle tri meseca, ova država dostavlja pismenim putem Komitetu objašnjenja ili izjave koje razjašnjavaju pitanje i naznačava, u datom slučaju, mere koje bi se mogle preduzeti za rešenje situacije.

7. (a) Komitet razmatra saopštenja vodeći računa o svim obaveštenjima koja su mu podneli zainteresovana država ugovornica i podnosilac predstavke. Komitet ne razmatra saopštenje podnosioca predstavke dok ne proveri da li je ovaj iscrpeo sva unutrašnja raspoloživa pravna sredstva. Međutim, ovo pravilo ne primenjuje se ako postupci po žalbama prelaze razumne rokove.

(b) Komitet upućuje svoje sugestije i eventualne preporuke zainteresovanoj državi ugovornici i podnosiocu predstavke.

8. Komitet unosi u svoj godišnji izveštaj kratku sadržinu ovih saopštenja, a u datom slučaju, kratku sadržinu objašnjenja i izjava zainteresovanih država ugovornica i svojih sopstvenih sugestija i preporuka.

9. Komitet je nadležan da vrši funkcije predviđene u ovom članu samo ako je najmanje deset država članica Konvencije vezano izjavama koje su date shodno tački 1. ovog člana.

Član 15.

1. U očekivanju ostvarenja ciljeva Deklaracije o davanju nezavisnosti kolonijalnim zemljama i narodima, sadržanoj u rezoluciji 1514 (XV) Generalne skupštine Organizacije ujedinjenih nacija od 14. decembra 1960. godine, odredbe ove konvencije ni u čemu ne ograničavaju pravo na predstavku koje ovim narodima daju drugi međunarodni instrumenti ili Organizacija ujedinjenih nacija ili njene specijalizovane ustanove.

2. (a) Komitet, ustanovljen shodno tački 1. člana 8. ove Konvencije, prema kopiji predstavki koje dolaze od organa Organizacije ujedinjenih nacija, a bave se pitanjima u neposrednoj vezi sa principima i ciljevima ove konvencije, izražava mišljenje i daje preporuke u vezi s primljenim predstavkama prilikom razmatranja predstavki stanovnika teritorija pod starateljstvom ili neautonomnih teritorija ili svake druge teritorije na koju se primenjuje rezolucija 1514 (XV) Generalne skupštine u vezi sa pitanjima pomenutim u ovoj konvenciji, a koja su podneta na rešavanje ovim organima.

(b) Komitet prima od nadležnih organa Organizacije ujedinjenih nacija kopiju izveštaja o zakonskim, sudskim, administrativnim ili drugim merama u neposrednoj vezi s principima i ciljevima ove konvencije koje su upravljajuće sile primenile na teritorije pomenute u stavu (a) ove tačke, i izražava mišljenja i daje preporuke ovim organima.

3. Komitet u svoje izveštaje Generalnoj skupštini uključuje kratak pregled predstavki i izveštaja koje je primio od organa Organizacije ujedinjenih nacija, kao i svoja mišljenja i preporuke o pitanju ovih predstavki i izveštaja.

4. Komitet upućuje molbu Generalnom sekretaru Organizacije ujedinjenih nacija da mu dostavi sve podatke koji se odnose na ciljeve ove konvencije kojima raspolaže u pitanju teritorija pomenutih u stavu (a) tačke 2. ovog člana.

Član 16.

Odredbe ove Konvencije, u vezi sa merama koje treba preduzeti radi rešenja nekog spora ili neke žalbe, primenjuju se bez štete po ostale postupke za rešavanje sporova ili žalbi o pitanju diskriminacije predviđene u osnovnim instrumentima Organizacije ujedinjenih nacija i njenih specijalizovanih ustanova ili u konvencijama koje su usvojile ove organizacije i ne sprečavaju države ugovornice da primene druge postupke za rešenje nekog spora shodno opštim ili posebnim međunarodnim sporazumima koji ih vezuju.

(...)

Opšta preporuka br. 30
DISKRIMINACIJA NEDRŽAVLJANA¹

Komitet za ukidanje rasne diskriminacije,

pozivajući se na Povelju Ujedinjenih nacija i Opštu deklaraciju o ljudskim pravima, koje garantuju pravnu jednakost, slobodu i dostojanstvo svim ljudima, koji imaju pravo da uživaju prava i slobode predviđene u ovim dokumentima bez bilo kakve diskriminacije, i pozivajući se i na Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Međunarodnu konvenciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije;

pozivajući se na Deklaraciju iz Durbanu, kojom je Svetska konferencija o rasizmu, rasnoj diskriminaciji, ksenofobiji i drugim oblicima netolerancije proglasila ksenofobiju prema nedržavljanima, naročito migrantima, izbeglicama i azilantima, jednim od glavnih uzroka rasizma u savremenom društvu, utvrdivši da se povrede ljudskih prava pripadnika ovih grupa često dešavaju upravo u kontekstu diskriminacije, ksenofobije i rasizma;

ukazujući, na osnovu Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i opštih preporuka br. XI i XX, na zaključke usvojene na osnovu podnetih izveštaja država članica Konvencije prema kojima nisu samo migranti, izbeglice i azilanti grupe od značaja već i nedržavljeni i druga lica koja ne mogu steći državljanstvo države na čijoj teritoriji žive, čak i u onim slučajevima kada takva lica žive u tim državama ceo svoj život;

nakon organizovanja tematskih rasprava o pitanju diskriminacije protiv nedržavljana i nakon prijema saopštenja članova Komiteta i država članica, kao i saopštenja eksperata organa i specijalizovanih agencija Ujedinjenih nacija i nevladinih organizacija;

priznajući potrebu da se preciznije definišu obaveze država prema nedržavljanima na osnovu Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije,

delujući na osnovu odredaba ove konvencije, naročito na osnovu čl. 5, koji obavezuje države članice da zabrane i da ukinu bez razlike diskriminaciju na osnovu rase, boje, porekla, nacionalne ili etničke pripadnosti u pogledu uživanja građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava i sloboda, *utvrđuje*

OBAVEZE DRŽAVA ČLANICA OVE KONVENCIJE

1. Član 1. stav 1. ove konvencije definiše rasnu diskriminaciju. Član 1. stav 2. dopušta razlikovanje između državljana i nedržavljana. Član 1. stav 3. zabranjuje državama članicama da u pogledu državljanstva i naturalizacije (prirođenja) prave razliku u odnosu na državljane pojedinih država;
2. Član 1. stav 2. treba da se tumačiti tako da se ne izgubi osnovno značenje zabrane diskriminacije; prema tome, ova odredba ne može da se tumači kao odstupanje od priznatih prava i sloboda, naročito ne od onih predviđenih u Opštoj deklaraciji o ljudskim pravima, Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima;
3. Član 5. Konvencije utvrđuje obavezu država članica da zabrane i da ukinu rasnu diskriminaciju u pogledu uživanja građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Iako pojedina prava, poput prava na učešće u izborima, aktivno i pasivno biračko pravo, mogu biti rezervisana isključivo za državljane, osnovni princip je da sva lica pod jednakim uslovima uživaju zaštitu ljudskih prava. Države članice imaju obavezu da garantuju jednakost državljana i nedržavljana u pogledu uživanja ovih prava u skladu sa međunarodnim pravom;
4. Prema Konvenciji, razlikovanje na osnovu državljanstva ili imigracionog statusa predstavlja diskriminaciju ukoliko se takvim razlikovanjem ne postiže legitiman cilj i ako takva mera nije srazmerna postavljenom cilju, posmatrano u svetlu ciljeva i načela ove konvencije. Posebne mere, preduzete na osnovu člana 1. stava 4. Konvencije, ne smatraju se merama rasne diskriminacije;
5. Države članice su obavezne da podnose izveštaje o zakonodavnim aktima i njihovoj implementaciji, kada se ova akta odnose na nedržavljane. Takođe, od država članica se očekuje da u svoje periodične izveštaje uključe i podatke o društveno-ekonomskim činjenicama u vezi sa nedržavljanima koji su u njihovoj nadležnosti, uključujući i podatke o polu, nacionalnom i etničkom poreklu;

Preporučuje

državama članicama da, na osnovu ovih opštih načela i u skladu sa svojim mogućnostima, preduzmu sledeće mere:

¹ Komitet za ukidanje rasne diskriminacije, 64. sednica, 23. februar – 12. mart 2004. godine, br. akta: CERD/64/Misc.11/rev.3. Termin „nedržavljanin“ označava lice koje nema državljanstvo države na čijoj teritoriji boravi.

MERE OPŠTEG KARAKTERA

6. Provera i odgovarajuća izmena zakonskih akata radi njihovog usklađivanja sa Konvencijom, kako bi se obezbedilo efikasno uživanje prava predviđenih u članu 5. bez bilo kakve diskriminacije;
7. Primena zakonodavnih mera protiv rasne diskriminacije i na nedržavljanima bez obzira na njihov imigracioni status, kao i da implementacija ovih zakonodavnih mera u odnosu na nedržavljanima ne proizvodi diskriminirajuće posledice;
8. Posvetiti posebnu pažnju problemu višestruke diskriminacije sa kojom se nedržavljanima suočavaju, naročito deca i supružnici radnika koji nemaju status državljanima, kako bi se sprečila primena različitih standarda između žena i muškaraca koji nemaju državljanstvo države na čijoj teritoriji borave, a u braku su sa licima koja imaju državljanstvo te države;
9. Obezbediti takvu imigracionu politiku koja neće za posledicu imati diskriminaciju na osnovu rase, boje, porekla, nacionalne ili verske pripadnosti;
10. Merama borbe protiv terorizma neće se vršiti diskriminacija po osnovu rase, boje, porekla ili nacionalne ili etničke pripadnosti, bilo po svom cilju ili posledici. Nedržavljanima treba obezbediti zaštitu od rasnog ili etničkog profilisanja i stereotipa;

ZAŠTITA OD GOVORA MRŽNJE I RASNO MOTIVISANOG NASILJA

11. Preduzeti odgovarajuće korake protiv ksenofobije, naročito govora mržnje i rasno motivisanog nasilja, usmerenih ka nedržavljanima, i promovisati bolje razumevanje načela zabrane diskriminacije u pogledu nedržavljanima.
12. Preduzeti odlučne akcije radi suprotstavljanja svakoj tendenciji označavanja, stigmatizovanja i stereotipnog postupanja na osnovu rase, boje, porekla i nacionalne i etničke pripadnosti prema stanovništvu koje nema državljanstvo, što se naročito odnosi na postupke političara, državnih službenika, nastavnog osoblja i medija, preko interneta ili drugih elektronskih komunikacionih mreža, ali i na društvo u celini;

STICANJE DRŽAVLJANSTVA

13. Obezbediti nedržavljanima zaštitu od diskriminacije u pogledu sticanja državljanstva ili prirođenja, i sa posebnom pažnjom ispitati karakter ograničenja za sticanje državljanstva prirođenjem koja postoje za lica sa stalnim ili dugotrajnim prebivalištem;
14. Lišavanjem državljanstva na osnovu rase, boje, porekla, nacionalne ili etničke pripadnosti država članica krši svoju obavezu na osnovu koje je dužna da obezbedi ravnopravno uživanje prava na državljanstvo bez bilo kakve razlike;
15. Uskraćivanje državljanstva licima koja imaju stalno prebivalište može, u pojedinim slučajevima, takva lica staviti u nepovoljniji položaju prilikom zapošljavanja i ostvarivanja socijalne zaštite, usled čega dolazi do kršenja načela o zabrani diskriminacije ustanovljenih Konvencijom;
16. Smanjiti broj lica bez državljanstva, naročito u slučajevima kada su apatridi deca, tako što će države stimulisati roditelje da podnesu zahtev za državljanstvo u ime deteta, i omogućiti roditeljima da svoje državljanstvo prenesu na decu;
17. Regulisati status državljanima države prethodnice koji imaju prebivalište na području pod nadležnošću države članice;

SUDSKA ZAŠTITA

18. Obezbediti nedržavljanima zakonsku zaštitu i jednakost pred zakonom, obezbediti mere za sprečavanje rasno motivisanog nasilja i žrtvama nasilja obezbediti efikasna pravna sredstva i pravo na pravičnu i adekvatnu naknadu štete koju pretrpe usled nasilja;
19. Obezbediti nedržavljanima ličnu sigurnost, naročito od arbitrarnog lišavanja slobode, i obezbediti odgovarajuće uslove života u centrima za prihvatanje izbeglica i azilanata, u skladu sa međunarodnim standardima;
20. Nedržavljanima koji su uhapšeni ili pritvoreni u antiterorističkoj akciji moraju imati obezbeđenu zakonsku zaštitu koja je u skladu sa međunarodnim pravilima o zaštiti ljudskih prava, zaštiti izbeglica i pravilima humanitarnog prava;
21. Boriti se protiv svake vrste policijskog zlostavljanja nedržavljanima primenom odgovarajućih zakonskih akata i propisa koji će propisati kazne za takvo postupanje i uvođenjem odgovarajućih obrazovnih programa za sve službenike koji rade sa nedržavljanima;

22. Uvesti u krivično zakonodavstvo odredbu na osnovu koje se rasistički motivi ili ciljevi uzimaju kao otežavajuća okolnost prilikom izricanja krivične sankcije;
23. Obezbediti nezavisnu i efikasnu istragu povodom prigovora nedržavljana da su državni službenici prema njima postupali na diskriminirajući ili rasistički način;
24. Uvesti takva pravila o teretu dokazivanja u parničnom postupku da, u slučaju kada nedržavljanin ponudi *prima facie* dokaze da je žrtva diskriminacije na osnovu rase, boje, porekla, nacionalne ili etničke pripadnosti, teret dokazivanja bude na tuženom koji treba da ponudi objektivne i oslobađajuće dokaze kako bi opravdao diskriminaciju u konkretnom slučaju;

PROTERIVANJE I DEPORTACIJA NEDRŽAVLJANA

25. Zakoni o deportaciji i drugim oblicima proterivanja nedržavljana ne smeju vršiti diskriminaciju na osnovu rase, boje, etničke ili nacionalne pripadnosti. Ne državljanima treba obezbediti jednak pristup efikasnim pravnim sredstvima, uključujući tu i pravo na žalbu protiv odluke o proterivanju;
26. Isključiti kolektivno proterivanje nedržavljana, naročito onda kada ne postoje dovoljne garancije da su lične okolnosti pojedinih lica nadležni organi uzeli u obzir prilikom odlučivanja;
27. Nedržavljanima neće biti vraćeni u državu ili na teritoriju gde im pretila opasnost od ozbiljnog kršenja ljudskih prava, a naročito opasnost od mučenja, okrutnog, nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja;
28. Izbegavati proterivanje nedržavljana, naročito onih koji imaju stalno boravište, ako bi to moglo dovesti do nesrazmernog mešanja u njihovo pravo na porodični život;

EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

29. Otkloniti prepreke usled kojih nedržavljanima nisu u mogućnosti da uživaju ekonomska, socijalna i kulturna prava, naročito u oblasti obrazovanja, stanovanja, zapošljavanja i zdravstvene zaštite;
30. Obezbediti otvorenost javnih obrazovnih institucija za nedržavljanima i decu doseljenika bez urednih isprava koji borave na teritoriji države članice;
31. Izbegavati segregaciju u školama i primenu drugačijih standarda na nedržavljanima, kada su ti standardi zasnovani na rasi, boji, poreklu, nacionalnoj i etničkoj pripadnosti, u osnovnim i srednjim školama i visokoškolskim ustanovama;
32. Obezbediti uživanje prava na adekvatno stanovanje državljanima i nedržavljanima pod jednakim uslovima izbegavanjem segregacije u područjima stanovanja i sprečavanjem agencija, u čijoj je nadležnosti dodeljivanje stanova, da postupaju diskriminatorski;
33. Preduzeti mere za sprečavanje diskriminacije nedržavljana u oblasti rada i zapošljavanja, što se naročito odnosi na propise o zapošljavanju i praksu koji za cilj ili posledicu imaju diskriminaciju;
34. Preduzeti efikasne mere protiv učestalih problema sa kojima se sreću strani radnici, naročito domaći radnici koji nemaju državljanstvo države u kojoj rade, kao što je uslovljavanje dugom, zadržavanje pasoša, nedozvoljeno zatvaranje, silovanje i fizički napadi;
35. Iako države članice mogu odbiti da ponude posao nedržavljanima koji nemaju radnu dozvolu, svim licima se priznaju prava u vezi sa radom i zapošljavanjem, uključujući i slobodu okupljanja i udruživanja, za sve vreme trajanja zaposlenja;
36. Države članice su dužne da poštuju pravo nedržavljana na adekvatnu zaštitu fizičkog i mentalnog zdravlja. Zabranjeno je uskraćivanje ili ograničavanje pristupa zdravstvenoj zaštiti u oblasti prevencije i lečenja;
37. Preduzeti neophodne mere kako bi se sprečila praksa kojom se ugrožava kulturni identitet nedržavljana, kao što je praksa uslovljavanja državljanstva promenom ličnog imena. Države treba da preduzmu one mere koje nedržavljanima omogućavaju očuvanje i razvoj sopstvene kulture;
38. Omogućiti nedržavljanima da, bez razlike na osnovu rase, boje, porekla, nacionalne ili etničke pripadnosti, imaju pristup svakom mestu ili svakoj službi koja se koristi u javne svrhe, poput službe transporta, hotela, restorana, kafea, pozorišta i parkova.
39. Ova opšta preporuka će zameniti Opštu preporuku br. 11 (1993).